

Львівська комерційна академія
кафедра міжнародних економічних відносин

Лектор: к.е.н., доц., Флейчук М.І.

Лекція 1

Економічний розвиток: загальні міркування

Львів – 2010,
3 вересня

План лекції:

- Сутність і принципи економічного розвитку
- Фактори і критерії порівнянь рівнів економічного розвитку
- Моделі економічного розвитку
- Проблеми економічного розвитку у світовому контексті

Групи факторів, що обумовлюють характер і динаміку економічного розвитку:

- **початковий рівень розвитку країни чи групи країн;**
- **стан людського капіталу, його інтелектуальний рівень;**
- **внутрішні умови господарювання, тобто економічний устрій держави;**
- **зовнішні умови господарського розвитку.**

Макроекономічні індикатори, за яких депресивна економіка починає рухатись до зростання :

- **річний темп інфляції на рівні 10-15%,**
- **облікова ставка Центрального банку (яка є базовою для визначення вартості кредитних ресурсів) не більше 20% річних, з поступовим зниженням до 5-7 %,**
- **дефіцит бюджету у межах 1,5-2%,**
- **стабільний обмінний курс національної грошової одиниці,**
- **рівновага платіжного балансу.**

Основні фактори покращання мікроекономічних умов економічного розвитку – це реструктуризація підприємств за такими напрямками:

- зміна структури виробництва шляхом часткового чи повного закриття нерентабельних підрозділів, започаткування нових видів економічної діяльності;
- встановлення різних видів ефективних коопераційних зв'язків різного рівня – від простих договірних до створення СП, холдингів, фінансово-промислових груп національного і міжнародного рівня;
- впровадження системи корпоративного управління, що ґрунтується на використанні сучасних форм менеджменту, принципів міжнародного маркетингу, активізації інноваційної діяльності.

- **Економічний розвиток** є багатовимірним процесом, що передбачає глибоку модернізацію та переорієнтацію всієї економічної та соціальної системи. Він передбачає поряд із зростанням доходів і виробництва здійснення радикальних змін в інституціональній, соціальній та адміністративній структурах.
- **Економічне зростання** — це просте збільшення реального ВВП нації (країни) в одному періоді порівняно з іншим. Воно показує зростаючі можливості країни у реалізації своїх виробничих можливостей і є вузьчим поняттям, ніж економічний розвиток.

Фактори економічного розвитку:

- Земля;
- Праця;
- Капітал;
- Технології;
- Політичні та економічні інституції;
- Форми і типи власності та суспільних відносин;
- Релігійні та культурно-ментальні особливості різних націй і народів;
- Рівень суспільного поділу і кооперації праці і виробництва.

Валовий внутрішній продукт залежить від:

$$Y = f(P, R, T, X, N)$$

де: Y – валовий національний продукт;

f – функція;

P – кількість населення;

R – капітальні ресурси;

T – техніка, технологія;

X – суспільні інституції;

N – довкілля.

Індекс розвитку людського потенціалу (Human development index) – це показник рівня людського розвитку країни, що розраховується на основі трьох показників:

- тривалість життя (розраховується через очікувану тривалість життя при народженні);
- рівень освіти (визначається через рівень грамотності дорослого населення і сукупний показник прийому в учбові заклади першого, другого і третього рівня);
- рівень життя (вимірюється за допомогою показника ВВП на душу населення).

Ідеальне суспільство відповідно до ІЛР існуватиме коли:

- Очікувана тривалість життя дорівнюватиме 85 рр.;
- Грамотність і охоплення населення освітою усіх трьох ступенів досягне рівня 100%;
- Реальний ВВП на душу населення дорівнюватиме 40 000 дол. США

Країни з найвищим ІЛР

МЕСТО	СТРАНА	ИНДЕКС
1	Норвегия	▲ 0,971
2	Австралия	▲ 0,970
3	Исландия	▲ 0,969
4	Канада	▲ 0,966
5	Ирландия	▲ 0,965
6	Нидерланды	▲ 0,964
7	Швеция	▲ 0,963
8	Франция	▲ 0,961
9	Швейцария	▲ 0,960
10	Япония	▲ 0,960
11	Люксембург	▲ 0,960
12	Финляндия	▲ 0,959
13	Соединенные Штаты Америки	▲ 0,956
14	Австрия	▲ 0,955
15	Испания	▲ 0,955
16	Дания	▲ 0,955
17	Бельгия	▲ 0,953
18	Италия	▲ 0,951
19	Лихтенштейн	▲ 0,951
20	Новая Зеландия	▲ 0,950

21	Великобритания	▲ 0,947
22	Германия	▲ 0,947
23	Сингапур	▲ 0,944
24	Гонконг	▲ 0,944
25	Греция	▲ 0,942
26	Республика Корея	▲ 0,937
27	Израиль	▲ 0,935
28	Андорра	▲ 0,934
29	Словения	▲ 0,929
30	Бруней	▲ 0,920
31	Кувейт	▲ 0,916
32	Кипр	▲ 0,914
33	Катар	▲ 0,910
34	Португалия	▲ 0,909
35	Объединенные Арабские Эмираты	▲ 0,903
36	Чехия	▲ 0,903
37	Барбадос	▲ 0,903
38	Мальта	▲ 0,902

39	Бахрейн	▲ 0,895
40	Эстония	▲ 0,883
41	Польша	▲ 0,880
42	Словакия	▲ 0,880
43	Венгрия	▲ 0,879
44	Чили	▲ 0,878
45	Хорватия	▲ 0,871
46	Литва	▲ 0,870
47	Антигуа и Барбуда	▲ 0,868
48	Латвия	▲ 0,866
49	Аргентина	▲ 0,866
50	Уругвай	▲ 0,865
51	Куба	▲ 0,863
52	Багамы	▲ 0,856
53	Мексика	▲ 0,854
54	Коста-Рика	▲ 0,854
55	Ливия	▲ 0,847
56	Оман	▲ 0,846
57	Сейшельские острова	▲ 0,845
58	Венесуэла	▲ 0,844
59	Саудовская Аравия	▲ 0,843
60	Панама	▲ 0,840

Країни з середнім рівнем ІЛР

84	Армения	▲ 0,798
85	Украина	▲ 0,796
86	Азербайджан	▲ 0,787
87	Таиланд	▲ 0,783
88	Иран	▲ 0,782
89	Грузия	▲ 0,778
90	Доминиканская Республика	▲ 0,777
91	Сент-Винсент и Гренадины	▲ 0,772
92	Китай	▲ 0,772
93	Белиз	▲ 0,772
94	Самоа	▲ 0,771
95	Мальдивы	▲ 0,771
96	Иордания	▲ 0,770
97	Суринам	▲ 0,769
98	Тунис	▲ 0,769
99	Тонга	▲ 0,768
100	Ямайка	▼ 0,766
101	Парагвай	▲ 0,761
102	Шри-Ланка	▲ 0,759
103	Габон	▲ 0,755
104	Алжир	▲ 0,754
105	Филиппины	▲ 0,751
106	Сальвадор	▲ 0,747

107	Сирия	▲ 0,742
108	Фиджи	▼ 0,741
109	Туркменистан	— 0,739
110	Палестинские территории	— 0,737
111	Индонезия	▲ 0,734
112	Гондурас	▲ 0,732
113	Боливия	▲ 0,729
114	Гайана	▲ 0,729
115	Монголия	▲ 0,727
116	Вьетнам	▲ 0,725
117	Молдова	▲ 0,720
118	Экваториальная Гвинея	▲ 0,719
119	Узбекистан	▲ 0,710
120	Кыргызстан	▲ 0,710
121	Кабо-Верде	▲ 0,708
122	Гватемала	▲ 0,704
123	Египет	▲ 0,703
124	Никарагуа	▲ 0,699
125	Ботсвана	▲ 0,694
126	Вануату	▲ 0,693
127	Таджикистан	▲ 0,688
128	Намибия	▲ 0,686

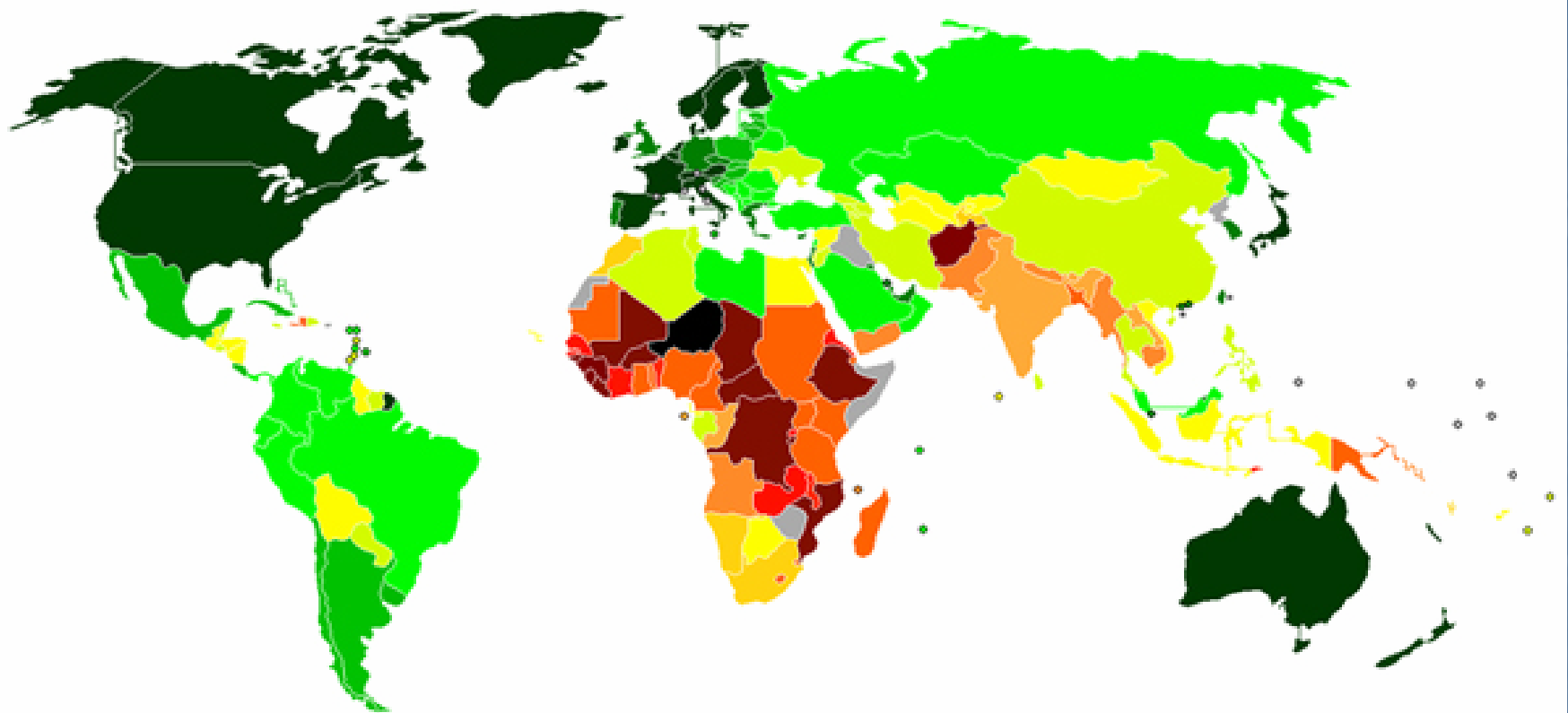
Країни з найнижчим рівнем ІЛР

162	Восточный Тимор	▲ 0,489
163	Кот-д'Ивуар	▲ 0,484
164	Замбія	▲ 0,481
165	Еритрея	▲ 0,472
166	Сенегал	▲ 0,464
167	Руанда	▲ 0,460
168	Гамбія	▲ 0,456
169	Ліберія	▲ 0,442
170	Гвінея	▲ 0,435
171	Ефіопія	▲ 0,414
172	Мозамбік	▲ 0,402
173	Гвінея-Бісау	▲ 0,396
174	Бурунді	▲ 0,394
175	Чад	▼ 0,392
176	Демократическая Республика Конго	▲ 0,389
177	Буркіна Фасо	▲ 0,389
178	Малі	▲ 0,371
179	Центрально-Африканская Республика	▲ 0,369
180	Сьєрра-Леоне	▲ 0,365
181	Афганістан	▲ 0,352
182	Нігер	▲ 0,340

2010 р.

- Україна з 77 місця у 2006 р. опустилася на 85 місце;
- перше місце займає Норвегія;
- останнє місце посідає Нігер – з 182 країн

Світова карта ІЛР поч. 2010 р.

0,950 и более
0,900–0,949
0,850–0,899
0,800–0,849
0,750–0,799

0,700–0,749
0,650–0,699
0,600–0,649
0,550–0,599
0,500–0,549

0,450–0,499
0,400–0,449
0,350–0,399
менее 0,350
нет данных

Країни з найкращими та найгіршими показниками ІРЛП за регіонами

Африка

055. [Ливія](#) ▼ 0,847
057. [Сейшельские Острова](#) ▼
0,845
081. [Маврикий](#) ▼ 0,804
...
179. [ЦАР](#) ▼ 0,369
180. [Сьерра-Леоне](#) ▼ 0,365
180. [Нигер](#) ▼ 0,340

Америка

004. [Канада](#) ▼ 0,966
013. [США](#) ▲ 0,956
037. [Барбадос](#) — 0,903
...
122. [Гватемала](#) ▼ 0,704
124. [Никарагуа](#) ▼ 0,669
149. [Гаити](#) ▼ 0,532

Азия и Океания

002. [Австралия](#) ▲ 0,970
010. [Япония](#) ▼ 0,960
020. [Новая Зеландия](#) — 0,950
...
148. [Папуа — Новая Гвинея](#) ▲
0,541
162. [Восточный Тимор](#) ▼ 0,489
181. [Афганистан](#) 0,352

Европа

001. [Норвегия](#) ▲
0,971
002. [Исландия](#) ▼
0,969
005. [Ирландия](#) —
0,965
...
073. [Турция](#) ▲ 0,806
085. [Украина](#) ▼
0,796
117. [Молдавия](#) ▼
0,720

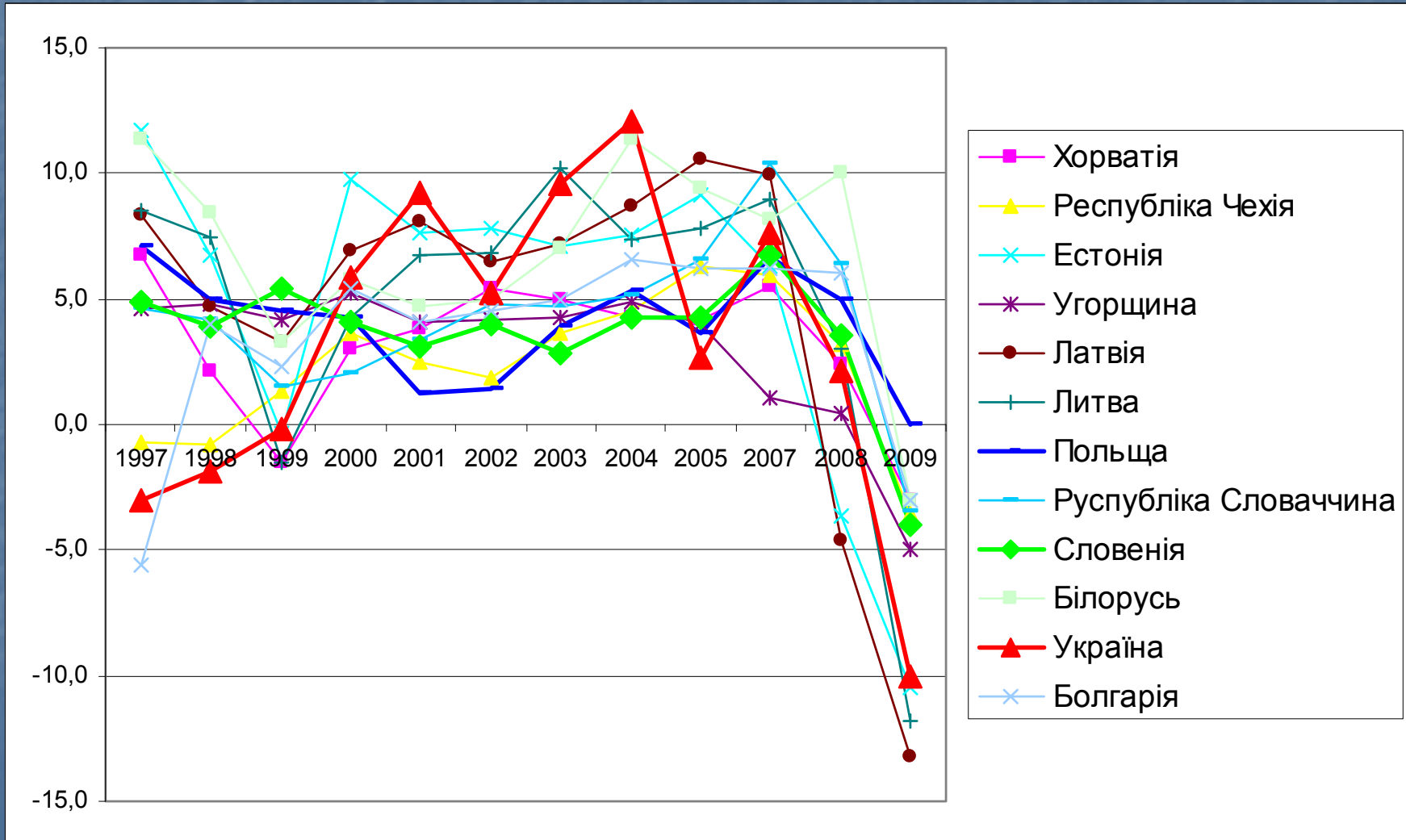
Лідери ІЛР за роками:

- 1998 — Канада
- 1997 — Канада
- 1996 — Канада
- 1995 — Канада
- 1994 — Канада
- 1993 — Японія
- 1992 — Канада
- 1991 — Японія
- 1990 — Канада
- 1985 — Канада
- 1980 — Швейцарія
- 2009 — Норвегія
- 2008 — Норвегія
- 2007 — Норвегія
- 2006 — Норвегія
- 2005 — Норвегія
- 2004 — Норвегія
- 2003 — Норвегія
- 2002 — Норвегія
- 2001 — Норвегія
- 2000 — Канада
- 1999 — Канада

Україна за показниками сталого розвитку в світі, 2009 р.

Індекс зростання конкурентоздатності			Індекс екологічності виробництва			Індекс якості життя			Індекс розвитку людського потенціалу			Індекс природного балансу			Коефіцієнт Джині			Індекс доступу до питної води		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
США	1	5,74	Швейцарія	1	95,5	Франція	1	85	Ісландія	1	0,97	ОАЕ	1	9,5	Ісландія	1	...	Катар	1	51,2
Швейцарія	2	5,61	Швеція	2	93,1	Швейцарія	2	84	Норвегія	2	0,97	США	2	9,4	Норвегія	2	25,8	Кувейт	2	26,9
Данія	3	5,58	Норвегія	3	93,1	США	3	83	Канада	3	0,97	Кувейт	3	8,9	Австралія	3	35,2	ОАЕ	3	26,3
Швеція	4	5,53	Фінляндія	4	91,4	Люксембург	4	82	Австралія	4	0,97	Данія	4	8,0	Канада	4	32,6	Люксембург	4	25,8
Сінгапур	5	5,53	Коста-Ріка	5	90,5	Німеччина	5	80	Ірландія	5	0,96	Австралія	5	7,8	Ірландія	5	34,3	Бруней	5	24,4
Фінляндія	6	5,50	Австрія	6	89,4	Австралія	6	79	Нідерланди	6	0,96	Нова Зеландія	6	7,7	Швеція	6	25,0	Бахрейн	6	23,1
Німеччина	7	5,46	Нова Зеландія	7	88,9	Італія	7	78	Швеція	7	0,96	Канада	7	7,1	Швейцарія	7	33,7	США	7	19,8
Нідерланди	8	5,41	Латвія	8	88,8	Нова Зеландія	8	77	Японія	8	0,96	Норвегія	8	6,9	Японія	8	24,9	Екваторіальна Гвінея	8	18,8
Японія	9	5,38	Колумбія	9	88,3	Іспанія	9	76	Люксембург	9	0,96	Естонія	9	6,4	Нідерланди	9	30,9	Австралія	9	17,5
Канада	10	5,37	Франція	10	87,8	Нідерланди	10	75	Швейцарія	10	0,95	Ірландія	10	6,3	Франція	10	32,7	Канада	10	17,2
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Азербайджан	69	4,10	Гондурас	164	75,4	Кіпр	56	63	Перу	79	0,79	Венесуела	53	2,8	Казахстан	73	33,9	Польща	42	7,95
В'єтнам	70	4,10	Македонія	165	75,1	Антигуа і Барбуда	57	62	Колумбія	80	0,79	Болгарія	54	2,7	Венесуела	74	48,2	Ісландія	43	7,86
Філіппіни	71	4,09	УКРАЇНА	166	74,1	Намібія	58	62	Таїланд	81	0,79	Туреччина	55	2,7	Колумбія	75	58,6	Словаччина	44	7,39
УКРАЇНА	72	4,09	В'єтнам	167	73,9	УКРАЇНА	59	62	УКРАЇНА	82	0,79	УКРАЇНА	56	2,7	УКРАЇНА	76	28,1	УКРАЇНА	45	6,97
Марокко	73	4,08	Нікарагуа	168	73,4	Болівія	60	62	Вірменія	83	0,78	Іран	57	2,7	Самоа	77	...	Білорусь	46	6,69
Колумбія	74	4,05	Саудівська Аравія	169	72,8	Гренада	61	62	Іран	84	0,78	Саудівська Аравія	58	2,6	Таїланд	78	42,0	Франція	47	6,54
Уругвай	75	4,04	Таджикистан	170	72,3	Тайвань	62	62	Тонга	85	0,77	Сербія і Чорногорія	59	2,6	Домініканська Р.	79	51,6	Сейшели	48	6,42

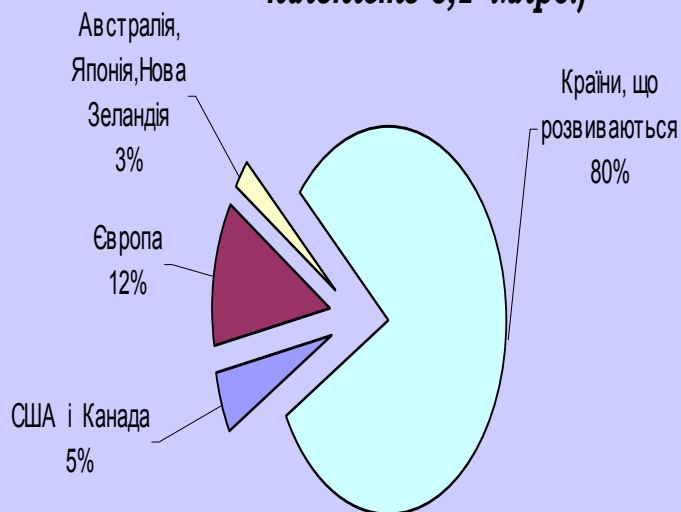
Річна процентна зміна ВВП у країнах ЦСЄ

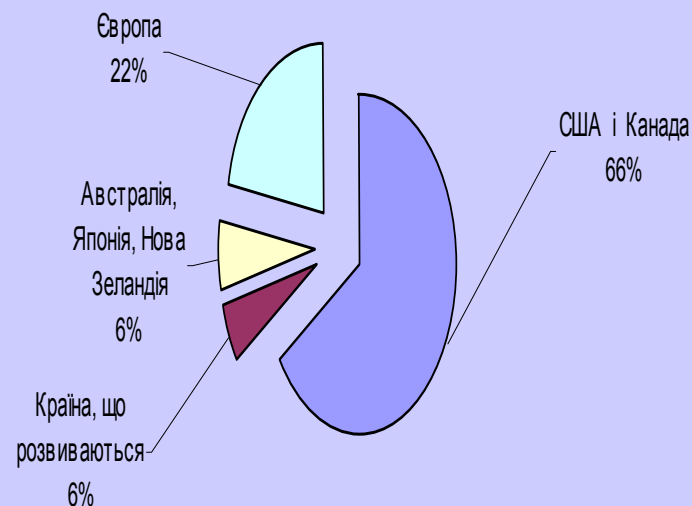

“Цифрова нерівність” (“Інформаційна асиметрія”)

**Розподіл населення Землі (загальна
кількість 6,1 млрд.)**

**Розподіл Інтернет вузлів (загальна
кількість 649 млн.)**

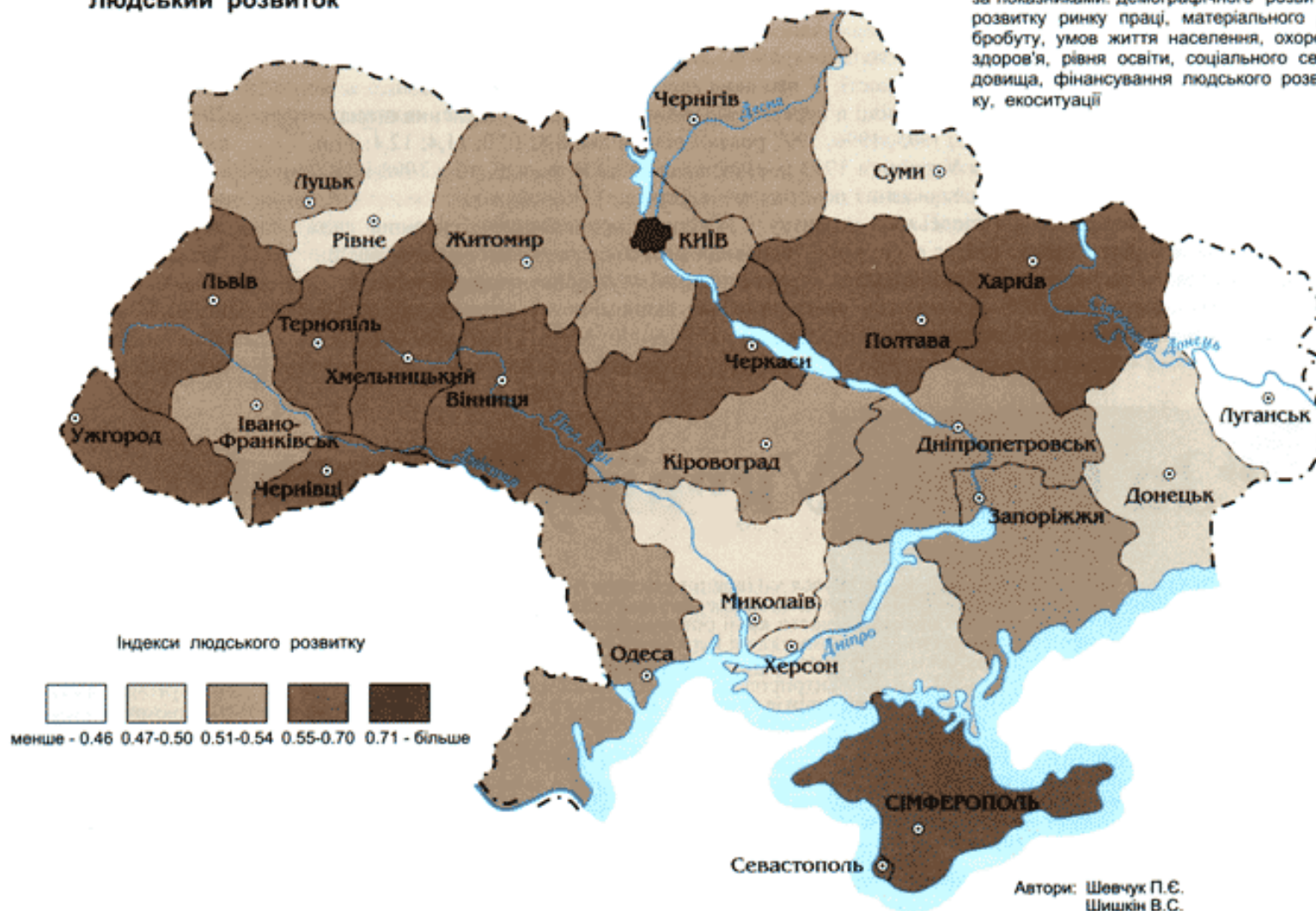

Людський розвиток в Україні

Людський розвиток

Індекси людського розвитку розраховані за показниками: демографічного розвитку, розвитку ринку праці, матеріального добробуту, умов життя населення, охорони здоров'я, рівня освіти, соціального середовища, фінансування людського розвитку, екоситуації

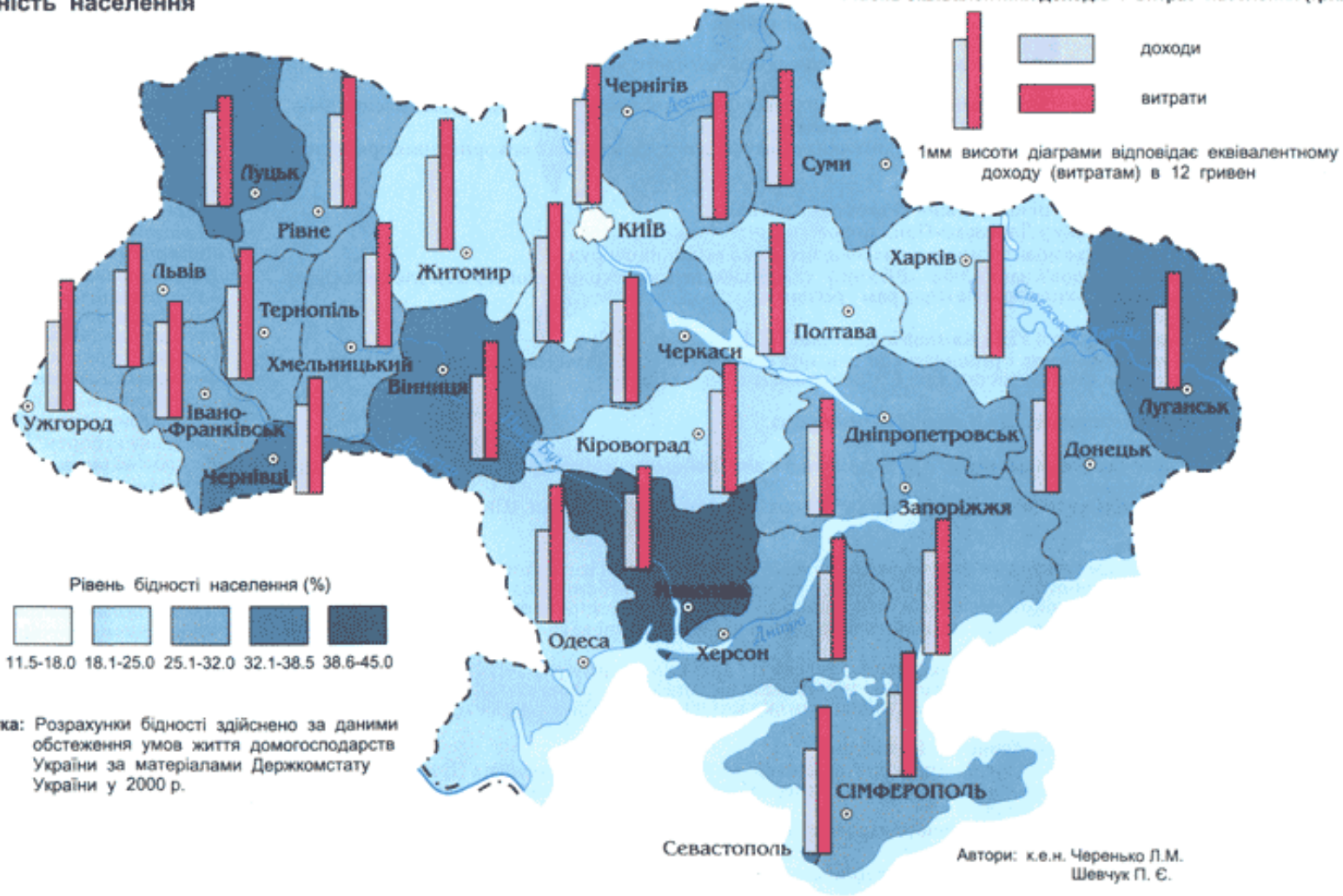

Бідність населення в Україні

Бідність населення

Рівень еквівалентних доходів і витрат населення (грн.)

Моделі економічного розвитку

1. модель лінійних стадій розвитку (зростання);
2. теорія культурних перетворень;
3. теорія зовнішньої залежності;
4. неокласична модель вільного ринку;
5. теорія ендогенного зростання.
6. теорія сталого (стійкого) розвитку (Sustainable Development) (універсальна модель економічного розвитку, що з'явилась на початку 90-их рр.).

Теорія лінійних стадій

Автор – американський економіст і історик У. Ростоу.

- традиційне суспільство;
- визрівання передумов для ривка;
- ривок для самопідтримуючого зростання;
- перехід до технологічної зрілості;
- ера масового споживання.

При цьому для забезпечення зростання в країні повинна заощаджуватись та інвестуватись певна частина ВВП (модель Харрода-Домара).

Модель структурних трансформацій

Процес структурної трансформації у промисловій сфері буде тривати доти, поки вся надлишкова робоча сила аграрного сектора не знайде свого застосування в галузях промислового виробництва.

Теорія зовнішньої залежності

Причинами слабого розвитку країн є асиметрія внутрішніх і зовнішніх факторів економічного зростання, залежність країн, що розвиваються, від міжнародних фінансових організацій та колишніх метрополій.

Неокласична модель вільного ринку

пов'язує проблеми економічного зростання і розвитку зі:

- створенням сучасного ринкового середовища;
- здійсненням широких програм приватизації державних програм приватизації, заохочення розвитку малого і середнього бізнесу;
- формуванням відкритої економіки, лібералізацією зовнішньої торгівлі;
- стимулюванням інвестиційних процесів.

Теорія ендогенного зростання -

характеризується орієнтацією на внутрішні чинники господарського розвитку, які в сукупності здатні забезпечити самовідтворення національних економічних систем.

Концепція сталого розвитку -

полягає у забезпеченні такого господарського зростання, яке дає змогу гармонізувати відносини між людиною і природою та зберегти навколишнє середовище.

Сучасні проблеми економічного розвитку у світовому контексті

- значні дисбаланси як між окремим державами, так і всередині багатьох країн;
- помітна асинхронність за фазами зростання основних регіонів та економічних груп;
- залежність економічного зростання від економічних реформ;
- необхідність вирішення нових політичних питань, пов'язаних із міжнародною інтеграцією через потоки капіталів і технологічні інновації;
- брак у світовій економічній системі механізмів протидії вірогідним кризам глобального характеру.

Тенденції світового розвитку

- зменшення у 2001 р. темпів приросту ВВП у всіх групах країн;
- зростає розрив між рівнями ВВП на душу населення в багатих і бідних країнах ;
- нерівномірність розвитку окремих країн, що розвиваються ;
- більше половини населення світу в останні 10 років жили в умовах зростання ВВП на душу населення, що перевищував 2% в рік ;
- зростання ВВП на душу населення у всіх групах країн має наслідком зростання частки у ВВП промислового сектору і сфери послуг.

20%
країн світу

84,7%
світового
ВНП

84,2%
світової
торгівлі

85,5%
заощаджень
на
внутрішніх
рахунках

Тенденції розвитку людського потенціалу

- 1) 46 країн відносилось до категорії країн з високим рівнем розвитку людського потенціалу (ІРЛП $\geq 0,800$), 93 країни – з середнім рівнем (0,500-0,790), 35 країн – з низьким рівнем розвитку (менше 0,500);
- 2) Перші місця за величиною ІРЛП займають Канада, Норвегія і США, а останні – Сьєрра-Леоне, Нігер і Буркіна-Фасо;
- 3) Значна диференціація за рівнем індексу у різних регіонах (країни Африки (південніше Сахари) $\leftrightarrow$ Латинська Америка, Південна Азія $\leftrightarrow$ Східна Азія (крім Китаю)).
- 4) відсутність залежності між величиною індексу ЛР і обсягами ВВП.

Визначальні елементи ринкової трансформації для країн ЦСЄ і України:

- стабілізація економіки (твердий фінансовий контроль, пряме регулювання заробітної плати, зниження бюджетного дефіциту);
- лібералізація економіки (лібералізація цін, зовнішньої і внутрішньої торгівлі, руху капіталів, демонополізація);
- приватизація – головний елемент;
- розвиток ринкових інститутів (банківська система, грошовий і фінансовий ринок, соціальне регулювання і партнерство);
- структурна перебудова і реорганізація (зменшення сектору промисловості і сільського господарства, збільшення сектору послуг).

Дякуємо за увагу

